

STRATEGI FOR ET RENT EUROPA

SYV NØKKELEMENTER

I EN HELHETLIG STRATEGI FOR Å HOLDE LANDENE
VÅRE RENE, FORSØPLINGSFRIE OG BESKYTTE DET
BIOLOGISKE MANGFOLDET

*Basert på erfaring og kunnskap fra medlemmene
av Clean Europe Network*

**HOLD
NORGE
RENT**

er medlem av
Clean Europe Network

FRA POLITIKK TIL STRATEGI SAMMEN

Siden 2018 har EU ført **EN TYDELIG POLITIKK** på forsøpling og forebygging av forsøpling*

Basert på **FELLES ANSVAR**

Myndighetene er forpliktet til å **IMPLEMENTERE** politikken, og samarbeide med alle interessenter

Vårt felles mål: **Å GJØRE FORSØPLING SOSIALT UAKSEPTABELT**

Nøkkelen til suksess er **ATFERDSENDRING**

Vi trenger en **HELHETLIG TILNÆRMING** for å lykkes

STRATEGIEN FOR ET RENT EUROPA imøtekommer dette behovet

* Etablert i EUs reviderte rammedirektiv om avfall fra 2018 og EUs direktiv om reduksjon av miljøkonsekvensene av visse plastprodukter fra 2019 (heretter referert tils om direktivet om visse plastprodukter).

ATFERDSENDRING GJELDER ALLE:

- **Nasjonale myndigheter** som utvikler og implementerer nasjonale strategier og handlingsplaner mot forsøpling
- **Produsenter** som sørger for tilstrekkelige midler til å finansiere effektive, tverrsektorielle organisasjoner som arbeider mot forsøpling
- **Næringsliv** som designer produkter og tjenester som reduserer forsøplingsrisiko
- **Kommuner** som investerer i infrastruktur som forebygger forsøpling
- **Politi (og tilsvarende myndigheter)** som arbeider avskrekkende ved å håndheve forsøplingsforbudet
- **Lærere og fritidsaktivitetsledere** som lærer elever og aktivitetsdeltakere til å ikke forsøple
- **Foreldre og foresatte** som oppdrar barna sine til å ikke forsøple
- **Innbyggere** som bruker offentlige avfallsbeholdere...
- ...eller tar med avfallet til et annet egnet sted (hjem, skolen, arbeidsplassen), for riktig avfallshåndtering og resirkulering.

MÅLET:

AT VI IKKE LENGER FORSØPLER, VERKEN I NATUREN, DET OFFENTLIGE ROM, MED VILJE, UBEVISST ELLER VED UHELL, FORDI FORSØPLING ER SOSIALT UAKSEPTABELT

**MÅL OG
OVERVÅK**

IDENTIFISER DE ULIKE FORSØPLINGSPROBLEMENE OG SETT MÅL

UTFORDRINGEN:

- start med å måle og overvåke forsøpling i alle områder hvor forsøpling er et problem (urbane, rurale og marine miljøer)
 - for å kunne beskrive problemene nøyaktig (både lokalt og nasjonalt)
 - for å kunne forstå de ulike formene for forsøpling og årsakene til forsøplingen
 - for å kunne sette mål
 - og for å identifisere og iverksette målrettede forebyggingsprosjekter og avhjelpende tiltak
- fortsett å måle og overvåke mens forebyggingsprosjektene og de avhjelpende tiltakene utføres
 - for å kunne vurdere hvor vellykkede tiltakene er
 - for å se om tiltakene er effektive og treffer målsetningene
- Sammenlign med jevne mellomrom fremdriften og ta kunnskapsbaserte beslutninger for å opprettholde, justere eller revidere strategier, handlingsplaner og tiltak for å optimalisere ytelsen.

VURDER RESULTATENE OG HVOR EFFEKTIV STRATEGIEN OG HANDLINGSPLANENE ER OG TILPASS

RELEVANTE AKTØRER

- Nasjonale myndigheter (sørge for nasjonale data i tråd med kravene i avfallsdirektivet og direktivet for visse plastprodukter)
- Kommuner (vurdere og gjenkjenne lokale forsøplingsproblemer)
- Myndigheter innenfor spesifikke områder (som over)
- Leverandører (inkludert organisasjoner som jobber mot forsøpling og renovasjonsselskaper)

**REDUSER
FORSØPLINGSRISIKO**

IVERKSETT TILTAK FOR Å REDUSERE/HINDRE FORSØPLINGSRISIKO VED KILDEN

UTFORDRINGEN:

- krav til produktdesign som reduserer forsøplingsrisiko
- Inkluder en vurdering av forsøplingsrisiko i livssyklusanalyser
- vurder serviceleverandørers miljøavtrykk og forsøplingsrisikoen det medfører
- regulatoriske restriksjoner på problematiske produkter og forbruksmønstre

RELEVANTE AKTØRER

- **EU-institusjoner** (for eksempel tiltak for å imøtekomme EUs sirkulærøkonomiske handlingsplan 2.0 og EUs avfallslovgivning)
- **Nasjonale myndigheter** (utforming av politikk, ev. inkludert økonomiske virkemidler)
- **Kommuner** (gjennomføre lokale tiltak)
- **Næringsliv** (produkt- og tjenesteutvikling, inkludert ombruksløsninger)
- **Forskningsinstitusjoner** (finne nye løsninger og praksiser)

SIKRE INFRASTRUKTUR

SØRGE FOR AT AVFALLSHÅNDTERING OG TILHØRENDE SYSTEMER HAR GOD INFRASTRUKTUR

UTFORDRINGEN:

- effektiv infrastruktur for avfallshåndtering i det offentlige rom, inkludert trygg innsamling av produkter som har blitt til avfall
- velegnede renovasjonssystemer i det offentlige rom
- smart og effektiv opprydding av forsøpling i det offentlige rom
- kildesortering og resirkulering av innsamlet avfall

RELEVANTE AKTØRER:

- EU-institusjoner (for eksempel EUs strukturfond, forsknings- og utviklingsfond, EUs sirkulærøkonomiske handlingsplan 2.0)
- Nasjonale myndigheter (overvåke forsøpling som en del av utvidet produsentansvar)
- Kommuner (implementering av lokale tiltak)
- Myndigheter innenfor spesifikke områder (for eksempel ansvarlige for motorveier, skoger og vassdrag)
- Produsentansvarsordninger (som påkrevd gjennom direktivet for visse plastprodukter)
- Renholdsvirksomheter: offentlig og privat sektor (innovasjon)
- Renovasjonsselskaper: offentlig og privat sektor (innovasjon)
- Leverandører av infrastruktur for innsamling (innovasjon)

TA VARE PÅ
LOKALMILJØET

VEDLIKEHOLD DE FYSISKE OMGIVELSENE I LOKALMILJØENE

UTFORDRINGEN:

- i tillegg til ordinært renhold, sørg for at lokalmiljøet generelt blir godt vedlikeholdt for å fremme borgerstolthet og gjøre forsøpling sosialt uakseptabelt
- sett ut og vedlikehold gatemøblement
- vedlikehold og forny gatelandskaper (for eksempel gangveier og stier)
- forebygg forfall
- etabler flere forsøplingsfrie grøntområder

RELEVANTE AKTØRER:

- EU-institusjoner (for eksempel europeiske strukturfond)
- Nasjonale myndigheter (utforming av politikk, ev. inkludert finansiell støtte)
- Kommuner (vedlikehold av kommunal grunn og sanksjoner ved forfall)
- Lokalt næringsliv (vedlikehold av egen eiendom og omgivelser)
- Sivilsamfunnsgrupper (bidra til borgerstolthet)

SANKSJONER OG STRAFF

INNFØR TYDELIGE, SYNLIGE OG AVSKREKKENDE SANKSJONER SOM HÅNDHEVES VED OVERTREDELSE

UTFORDRINGEN:

- sørg for at både nasjonalt og kommunalt lovverk er solid og muliggjør sanksjoner ved overlagt eller uaktsom kasting eller dumping av avfall (krav i EUs avfallsdirektiv)
- innfør sanksjoner som straffer og avskrekker (først og fremst betydelige bøter)
- håndhev loven strengt og effektivt, ideelt sett umiddelbart på stedet
- offentliggjør sanksjonene for å avskrekke potensielle forsøplere

RELEVANTE AKTØRER:

- EU-institusjoner (sørger for at EUs avfallslovgivning implementeres)
- Nasjonale myndigheter og kommuner (utformer lovverk og fastsetter avskrekkende bøter)
- Lokalt politi og kommuner (implementering og håndheving)
- Rettsvesen (effektive sanksjoner hvis saker kommer opp for retten. Ideelt sett bør sanksjonene komme på stedet)

**KOMMUNIKASJON
OG KUNNSKAPS-
FORMIDLING**

KONTINUERLIG KUNNSKAPSFORMIDLING, BEVISSTGJØRING OG ATFERDSENDRENDE KOMMUNIKASJON

UTFORDRINGEN:

- etabler og finansier dedikerte og tverrsektorielle organisasjoner som jobber mot forsøpling med et team av eksperter for å:
 - utvikle, gjennomføre og opprettholde kunnskapsformidling, bevisstgjøring og forsøplingsforebyggende kommunikasjonskampanjer
 - fokusere på å stimulere til atferdsendring
 - gå målrettet på ulike deler av samfunnet som potensielt forsøpler
 - velge framgangsmåte, budskap og kanaler for ulike målgrupper og risikosituasjoner
 - forny eller juster etter behov
- **sørg for at alle produsenter av produkter med forsøplingsrisiko bidrar til å dekke sin del av kostnadene**

RELEVANTE AKTØRER:

- **EU-institusjoner** (sørge for at lovkravene implementeres)
- **Nasjonale myndigheter** (påse at slike aktiviteter inngår i utvidet produsentansvar)
- **Organisasjoner som jobber mot forsøpling** (spesialisert på atferdsendrende kommunikasjon)
- **Kommuner og myndigheter innenfor spesifikke områder** (samarbeid med nøkkelaktører for å tilpasse tiltak til lokale behov)
- **Familier** (lære opp barn til å ikke forsøple)
- **Skoler og andre utdanningsinstitusjoner** (nøkkelaktører for å nå unge mennesker)
- **Sivilsamfunnsgrupper** (nøkkelaktører for å nå spesifikke målgrupper, særlig ungdom)

**ENGASJER
LOKALSAMFUNNENE**

STIMULER TIL SAMFUNNSENGASJEMENT OG FRIVILLIG ARBEID MOT FORSØPLING

UTFORDRINGEN:

- frem innbyggernes stolthet over sitt nærområde
- arbeid for å gjøre forsøpling sosialt uakseptabelt
- engasjer innbyggere og lokale organisasjoner i lokalsamfunnsaktiviteter for å øke bevissthet rundt:
 - the desirability of clean public spaces
 - fordelen med rene offentlige rom
 - the negative environmental and social impact of littering
 - den negative sosiale og miljømessige påvirkningen forsøpling har
- forbedre lokalsamfunnet generelt
- inviter til frivillig opprydding

RELEVANTE AKTØRER:

- Kommuner (samarbeid med lokale aktører for å nå viktige målgrupper)
- Lokalt næringsliv (ta vare på sine nærområder og påvirke kunder til forsøplingsfri atferd)
- Familier (lære opp barn til å ikke forsøple)
- Skoler og andre utdanningsinstitusjoner (gå foran med et godt eksempel)
- Sivilsamfunnsgrupper (nå viktige målgrupper) inkludert
 - ungdomsorganisasjoner
 - miljøorganisasjoner
 - grupper og organisasjoner i lokalsamfunnet
 - lokale idrettsforeninger

EU- INSTITUSJONER

Avfall på avveie og forsøpling er internasjonale fenomener. **Forsøpling krysser landegrensener hver dag, og praktisk talt over alt.** Derfor har EUs styrende, utøvende og administrative institusjoner en viktig rolle å spille. Fokuset her er først og fremst på forsøplingsproblemene i Europa.

I 2018 reviderte EU sitt rammedirektiv for avfall. Endringen inkluderte for første gang **omfattende bestemmelser om forsøpling og forebygging av forsøpling** basert på prinsippet om felles ansvar for alle deler av samfunnet.

EU-kommisjonen, Ministerrådet og Europaparlamentet må **sørge for at bestemmelsene om forsøpling i EU-regelverket implementeres.** Slik EU fungerer, **ligger hovedansvaret for dette hos myndighetene i de ulike europeiske landene.** Men kommisjonen og parlamentet må aktivt sørge for at medlemslandene oppfyller kravene. De kan også bistå ved å stille **EU-midler til rådighet til støtte for investeringer og programmer til forebygging av forsøpling.**

I tillegg har Europakommisjonen et spesielt ansvar i henhold til avfallsdirektivet for å **fremme informasjonsutveksling og god praksis mellom interessentene.**

EU har også en rolle å spille på verdensbasis – gjennom å etablere en konsensus med partnerland og nære naboer, slik som landene i EØS og landene i Middelhavsområdet og de baltiske landene. EU bør også **gå foran med et godt eksempel for resten av verden med forebygging av forsøpling,** inkludert en effektiv tilnærming til atferdsendring.

Det **europeiske miljøbyrået** og det felles **forskningscenteret** spiller viktige roller med innhenting av informasjon om avfall på avveie og forsøpling fra hele Europa.

NASJONALE MYNDIGHETER

Myndighetene må **sette standarden og gå foran** i arbeidet med å gjøre et rent miljø til en nasjonal prioritet. **Å stoppe forsøpling er en grunnleggende forutsetning.**

Nasjonale regjeringer har et klart juridisk ansvar for å iverksette den felleseuropeiske lovgivningen de har tatt inn i nasjonalt lovverk i overensstemmelse med EU-landene, EU-parlamentet og EU-kommisjonen.

Siden 2020 finnes det krav i EU-lovgivningen om å **integreere strategier mot forsøpling og forebygging av forsøpling i nasjonale/regionale avfallsplaner** som myndighetene er forpliktet til å sende til EU-kommisjonen med jevne mellomrom. Et bredt spekter av departementer må involveres i utvikling og implementering av effektive og tverrgående strategier og handlingsplaner, slik som:

- miljø
- barn og utdanning
- regional/territorial forvaltning og kommuner
- indre anliggender/rettsvesen
- forbrukerspørsmål

Andre offentlige etater kan også spille en rolle:

- miljøorganer (data/statistikk/god praksis)
- avfallsselskaper

Store deler av landene våre overvåkes, forvaltes og vedlikeholdes av **spesialiserte, dedikerte myndigheter innenfor spesifikke områder**. Disse er ansvarlige for veier, flyplasser, havner, togstasjoner og tilhørende infrastruktur, togpassasjertjenester, parker, skoger, vassdrag med flere. De har en viktig oppgave med å håndtere og forebygge forsøpling. Nasjonale myndigheter har en viktig oppgave i å **sikre at mandatene gitt til disse aktørene inkluderer tydelige og bindende krav relatert til forsøpling.**

KOMMUNER

Kommunene har **som regel hovedansvaret for overvåkning og forvaltning lokalt.**

De spiller en avgjørende rolle med å utvikle, koordinere og utføre forsøplingsforebyggende strategier og tiltak der folk bor, utdannes, arbeider og leker. I likhet med nasjonale myndigheter, **kan kommunene også være toneangivende.** Såkalt «**nulltoleranse**» for **forsøpling** er et godt eksempel. Kommunene har også en viktig oppgave med å føre tilsyn med det fysiske miljøet lokalt da **velholdte lokalmiljøer holder seg rene lenger enn dårlig vedlikeholdte, forfallene og ødelagte områder.**

Først og fremst har kommunene en ledende rolle i å kartlegge og forstå lokale utfordringer knyttet til forsøpling, samt å iverksette målrettede tiltak som er tilpasset omgivelsene. Kommunene har, med sin nærhet til lokalbefolkningen gjennom alle tjenestene de tilbyr (spesielt renovasjon og utdanning), en særlig viktig rolle i **bevisstgjøring, kunnskapsheving og tilrettelegging for atferdsendring.** I de tilfellene hvor uønsket atferd fortsetter, må kommunene også fastsette og bruke sanksjoner og straff, slik som avskrekkende bøter, på de som kaster eller dumper forsøpling, eller de som tillater ukontrollert forfall.

I tillegg til ordinær renovasjon, er det viktig at kommunene sikrer at alle områdene de er ansvarlige for er generelt velholdte for å **fremme borgerstolthet**, som igjen bidrar til **å gjøre det å forsøple sosialt uakseptabelt.** Dette inkluderer å sette ut og vedlikeholde gatemøblement, reparere og fornye i det offentlige rom (for eksempel gangveier og stier), forebygge forfall og anlegge flere grøntområder.

En rekke kommunale tjenester er relevante, ansvarlige for lokale:

- renovasjonstjenester og infrastruktur
- idrettsanlegg
- renseanlegg
- parker og grøntområder
- politisamarbeid
- lokale turistattraksjoner
- utdanningsinstitusjoner
- arealplanlegging
- helseinstitusjoner

OFFENTLIGE TJENESTELEVE- RANDØRER

Store områder av landene våre styres, administreres og vedlikeholdes av lokale tjenesteleverandører. For eksempel:

- veimyndigheter (som Statens vegvesen)
- transportmyndigheter (flyplasser, havner, togstasjoner og tilhørende infrastruktur, passasjertjenester for trafikk på vann og bane)
- parkmyndigheter (som Statens naturoppsyn)
- skogsforvaltere (som Statskog)
- vannmyndigheter
- havnevesen
- andre

Alle disse tjenesteleverandørene er ansvarlige for **fasiliteter og tjenester som brukes eller blir besøkt av innbyggerne**. Disse aktørene har en nøkkelrolle for bekjempelse og forebygging av forsøpling (for eksempel langs veier, jernbane, på togstasjoner, i og rundt elver, innsjøer og kanaler osv.). Det inkluderer å kartlegge forsøplingsproblemene innenfor sine ansvarsområder/eiendommer/bruksområder og utvikle tiltak og planer for å bekjempe forsøplingen (ideelt sett i samarbeid med organisasjoner som jobber mot forsøpling, og som har kunnskap om, og erfaring med, bekjempelse av forsøpling.)

Nasjonale myndigheter spiller en viktig rolle i å sørge for at mandatene til disse tjenesteleverandørene inkluderer ansvar for forsøpling, og at disse er tydelige og bindende. På grunn av den geografiske nærheten (til og med tidvis overlappende) mellom tjenesteleverandørene og kommunene, er det viktig å etablere et nært samarbeid om bekjempelse av forsøpling.

I likhet med kommunene, har disse aktørene en viktig rolle som toneangivende mot «brukerne», og dette inkluderer å sørge for at egne fasiliteter (der det passer) er tilfredsstillende utstyrt med infrastruktur for god avfallshåndtering, samt at avfallsbeholdere tømmes regelmessig, vaskes regelmessig og, generelt sett, er velholdte, siden dette har vist seg å redusere forsøplingsrisiko.

POLITI OG RETTSVESEN

Erfaring viser at bestemmelser, lover og regler om forsøpling uten avskrekkende virkemidler ikke fører fram. Faren for å bli tatt og straffen som medfølger må være reell (eller, kanskje like viktig, oppfattes som reell). I dag er det dessverre slik at mange som kaster eller dumper søppel tenker at de slipper unna med det, og at selv om de blir tatt, vil det ikke gi noen nevneverdige konsekvenser.

Det er straffbart i mange land å kaste eller dumpe søppel. Siden sommeren 2020 **krever EUs reviderte rammedirektiv for avfall at alle medlemsland (og også Norge) skal gjøre forsøpling til en ulovlig handling og innføre sanksjoner**. Økt innsats på dette området vil gi resultater når det kombineres med andre aspekter av en helhetlig tilnærming til forebygging av forsøpling.

Håndhevende myndigheter spiller derfor en avgjørende rolle gjennom å støtte opp om det overordnede forebyggende arbeidet. Disse inkluderer:

- polititjenester
- lokale myndighetsaktører (inkludert private håndhevende tjenester)
- park- og skogvoktere
- rettssystemet

Umiddelbare sanksjoner har størst effekt, og er derfor helt klart å foretrekke. Dessverre har rettssystemene over hele Europa store saksmengder. På grunn av den store arbeidsmengden bruker sanksjoner som må gjennom rettssystemet ofte svært lang tid, om de i det hele tatt kommer så langt.

De mest effektive virkemidlene er de som skjer på stedet – i form av **betydelige og avskrekkende bøter**. Det er avgjørende at både politiet og andre aktuelle aktører får mandat til å utstede bøter på stedet, og at de tar denne muligheten i bruk.

PRODUSENTER

I en sirkulær økonomi har produsentene ansvar for å kutte og/eller optimalisere bruken av ressurser gjennom forebygging og/eller resirkulering, og ta grep for å unngå forsøpling. Dette produsentansvaret inkluderer design av produkter og tjenester på en måte som reduserer risikoen for forsøpling (design mot forsøpling) og ansvar for slutten av livsløpet, hvor forsøplingsrisikoen er størst.

Dette betyr at forbrukere informeres og læres opp til riktig avfallsbehandling, og når loven krever det, at produsentene bidrar til å dekke kostnaden for effektiv infrastruktur og opprydding. Produsenter inkluderer gjerne følgende:

- Bedrifter som lager produkter som ender som forsøpling: slik som
 - **take-away-emballasjeprodusenter:** slik som emballasje for mat (snacks, godteri, hurtigmat), drikkevarer, tobakksvarer
 - **produsenter av engangsprodukter:** slik som tobakksprodukter, tyggegummi, hygieneprodukter (inkludert lommeterklær, våtservietter og sanitærprodukter)
- Bedrifter som selger/leverer produkter som blir forsøplet, slik som:
 - **utsalgssteder:** inkludert grossister til, og utsalgssteder for dagligvarehandel, kiosker og bensinstasjoner
 - **serveringssteder:** servicekjeder for mat og drikke, restaurant- og kafékjeder og deres franchiser, uavhengige serveringssteder som matvogner
- Ikke-kommersielle enheter som selger/leverer produkter som blir forsøplet, slik som:
 - **utdanningsinstitusjoner:** skoler, høyskoler, universiteter og andre
 - **idrettsanlegg og initiativtakere:** lokale idrettsforeninger, større sportsaktører, ansvarlige for stadiondrift
 - **kulturelle institusjoner og initiativtakere:** kulturhus, teatre, konserthus, festivalarrangører

Store produsenter har god mulighet til å bidra til forebyggingskampanjer på nasjonalt nivå. Lokale bedrifter kan støtte initiativer i lokalsamfunnet og i samarbeid med kommunen fremme budskap fra nasjonale kampanjer på lokalt nivå.

ORGANISASJONER SOM JOBBER MOT FORSØPLING

EU-lovgivning (2018 rammedirektiv om avfall og 2019 direktiv om visse plastprodukter) krever nå at **produsenter betaler for kampanjer mot forsøpling, for bevisstgjøring og informasjon** gjennom utvidet produsentansvar. Det er essensielt at myndighetene i hele Europa sikrer at disse forpliktelsene blir utført i praksis, blir godt organisert og får tilstrekkelige ressurser fra produsentene.

Myndighetene må sikre at kommunikasjon om forebygging av forsøpling, bevisstgjøring og informasjon **utvikles og koordineres av profesjonelle eksperter med erfaring på atferdsendring**. Ukoordinerte bransjetiltak som er produktfokusert vil ende i ulike budskap og forbrukerforvirring. Hvert land (eller definert mindre styringsenhet) burde derfor **ha en dedikert organisasjon som jobber mot forsøpling** som leder atferdsendringkampanjene, som må være fleksible og opprettholdes over tid.

For å være effektive må **nasjonale atferdsendringkampanjer rettes mot den som forsøpler og konteksten som forsøplingen skjer i**, gjennom et generelt program som kan, der dette er relevant, suppleres av produktspesifikke kampanjer. Atferdsendringkampanjer fungerer best som en del av en helhetlig strategi for forebygging av forsøpling.

Tendensen i dag er å få produsentene til å betale for avfallsinfrastruktur og tilhørende renovasjon, samt dekke kostnadene til opprydding av forsøpling i det offentlige rom. **Produsentene har egeninteresse av å endre forbrukeratferd** – gjennom samarbeid med organisasjoner som er eksperter på forebygging av forsøpling – fordi mindre forsøpling betyr lavere oppryddingskostnader.

Returselskaper for **emballasje** (forsøples ofte) er veletablerte. Myndighetene må sørge for at tilsvarende selskaper opprettes for å finansiere deltakelse i forebyggende kommunikasjon av andre gjenstander som har høy forsøplingsrisiko og ofte forsøples, slik som **sigarettstumper, tyggegummi, smittevernutstyr og andre personlige hygieneprodukter, reklameartikler med mer**.

LEVERANDØRER

Ulike finansielle aktører kan ta større ansvar og hjelpe samfunnet med å effektivisere og bedre løse forsøplingsproblemene, samtidig som de legger til rette for en forsøplingsfri livsstil. De bør arbeide sammen med andre aktører for å fremme utviklingen.

I mange land må **avfalls- og renovasjonsselskaper, både i offentlig og privat sektor, investere i bedre infrastruktur og systemer**, både for å tømme avfallsbeholdere i det offentlige rom og rydde opp når forsøplingen har skjedd. Dette gjøres i samarbeid med kommunene og gjennom produsentansvarsordningene/returselskapene for forsøpling (for produkter dekket av EUs direktiv for visse plastprodukter), som nå vil få krav om å dekke deler av kostnaden for avfallsinfrastruktur og tilhørende oppryddingstjenester.

Det er rom for **innovasjon** – enten fra **produsenter av infrastruktur for avfallsinnsamling** eller **større utbredelse av gjenbrukssystemer for mat og drikke som konsumeres på farten** (som vil hjelpe med å redusere mengden engangsemballasje som utgjør en stor del av forsøplingen, gjennom å fremme **en gjenbruks- heller enn en bruk-og-kast-kultur**).

Forsknings- og utviklingsinstitusjoner vil alltid ha en viktig rolle i å finne nye løsninger.

SIVIL- SAMFUNNS- GRUPPER

Sivilsamfunnsgrupper er **viktige for å engasjere lokalsamfunn til eierskap og stolthet over rene og trygge nærområder og bevissthet om hvor viktig det er å forebygge forsøpling.**

Disse inkluderer for eksempel:

- Skoler, høyskoler, universiteter og andre utdanningsinstitusjoner
- Ungdomsorganisasjoner
- Lokale idrettsforeninger
- Miljøorganisasjoner
- Grupper og organisasjoner i lokalsamfunnet

I mange land sprer allerede ulike sivilsamfunnsgrupper budskap om bekjempelse av forsøpling lokalt, eller gjør andre forsøplingsrelaterte aktiviteter i lokalsamfunnet, slik som frivillige ryddeaksjoner, som i seg selv er holdningsskapende og bevisstgjørende. Denne typen oppsøkende virksomhet kan med fordel utvides.

For størst effekt er det viktig å ha **et godt system for å koordinere oppsøkende virksomhet** for å sikre **et sammenhengende budskap** og for å tilby **materiell støtte** – en rolle som kan fylles av **dedikerte nasjonale (eller lokale) organisasjoner som jobber mot forsøpling** og samarbeider med **kommuner og andre myndigheter innenfor spesifikke områder.**

INNBYGGERE

Det store flertallet av mennesker forsøpler ikke med vilje og anerkjenner skaden forsøpling forårsaker. En relativt liten andel står for mesteparten av problemet. Folk flest forsøpler av mange forskjellige grunner, slik som kunnskapsmangel, dårlig bevissthet eller lite eller ingen sosial kontroll.

Kommuner og produsenter spiller en sentral rolle i bekjempelsen av forsøpling, men det viktigste ansvaret ligger hos hver enkelt innbygger i å sørge for å aldri med vilje, ubetenksomt eller ved et uhell forsøple.

Alle samfunnslag (næringsliv, kommuner, skoler osv.) har en rolle å spille i det felles ansvaret for å forebygge forsøpling. Likevel trenger også hver enkelt å gjøre det som er riktig ved å:

- ta med avfall hjem eller til arbeidsplassen, fritidsaktivitetshuset, skolen osv., så de kan inngå i avfallsstrømmene og resirkuleres eller,
- kaste avfall i dedikerte søppelbøtter i det offentlige rom.

I tillegg kan alle gjøre det tydelig for våre egne omgivelser at **forsøpling er uakseptabelt og ikke vil bli tolerert** på grunn av den miljømessige, sosiale og økonomiske skaden det gjør. Det er nok av **sammenhenger** hvor innbyggere kan gå foran med et godt eksempel, slik som:

- foreldre og familie for slekt og andre familiemedlemmer
- unge og ungdommer for venner, foreldre og familiemedlemmer
- lærere og ungdomsledere for de unge de er ansvarlige for
- kjendiser, influensere og opinionsledere for fans og følgere
- næringslivstopper gjennom måten de driver sine næringsaktiviteter og engasjerer sine ansatte
- politikere for hele befolkningen

**CLEAN
EUROPE
NETWORK**

www.cleaneuropenetwork.eu

